

Jordi Bilbeny: 'El primer document sobre la sardana considera que és una dansa deshonest i immoral!'

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 23-04-2015

En la seva última obra l'historiador i escriptor Jordi Bilbeny aprofundeix en el vincle que van mantenir les sardanes i les bruixes a Catalunya

L'última recerca de l'escriptor i historiador Jordi Bilbeny aprofundeix la relació que hi va haver entre les bruixes i la sardana, la dansa catalana per excel·lència, i ens explica com aquest vincle va ser perseguit i objecte de represàlia. El llibre és una immersió en l'imaginari cultural català per a reflexionar sobre moltes de les nostres tradicions.

—Com va sorgir la idea d'investigar aquest tema?

—Tot fent una recerca sobre la comtessa de Molins, l'únic cas conegut d'una dona que formava part d'un grup de lladres i bandolers. Arran d'aquesta investigació, van començar a sortir elements relacionats amb els aplecs de bruixes i, entre aquesta informació, em va sobtar de descobrir que en aquests aplecs s'hi ballaven sardanes. Això ho vaig publicar en un article el 1996 i anys més tard ho he recuperat.

—Aquesta unió entre sardana i bruixeria pot sobtar més d'un. Era una història prou coneguda?

—Sí. Aquesta relació apareix en moltes llegendes i processos ordenats per la Inquisició que són documentats. A partir d'aquí arreplego informació i intento estirar-la al màxim. La persecució de bruixes és antiquíssima. Es remunta a l'època medieval i va apareixent constantment en el decurs de la història europea en forma de paganisme, fetilleries, bruixeria...

—I quan hi entra en joc la sardana?

—El primer document que tenim sobre el ball de la sardana, que és del 1556, és una prohibició que es fa a Olot. S'hi esgrimeix que la sardana és una dansa deshonest i immoral! La informació que trobo detalla que en els aplecs de bruixes, que al País Basc eren denominats 'akelarres', s'hi ballaven sardanes. Aquesta part constitueix el gruix del

llibre, dedicat a explicar què s'hi feia, qui hi assistia, per què eren immorals i per què es perseguien.

—Però la sardana també era un ball popular?

—Sí, també. Es ballava en diversos contexts. La sardana tant es podia ballar en un palau aristocràtic com en un acte de caràcter popular i festiu, com les festes majors dels pobles. I també era una dansa festiva en els aplecs de bruixes.

—Qui podia ser considerada una bruixa?

—Em centro en el període dels segles XVI i XVII a Catalunya, i no es pot parlar d'un patró fix. Qualsevol dona era suspecta de ser considerada bruixa. Però generalment eren dones normals i corrents del poble. Dones que possiblement feien ungüents, que ajudaven en els parts, que tenien relacions amb diversos homes, que ballaven despullades. Això és molt normal avui, però llavors era motiu suficient per a ser considerat bruixeria.

—Així doncs, qualsevol raó era bona per a ser acusada.

—I tant. Fins i tot hi ha un cas d'un detector de bruixes. Es veu que fregant la pell de les dones amb aigua beneïda podia saber si eren bruixes. És clar, aquest home es passava el dia despullant dones! Això va originar un escàndol, va ser denunciat i el bisbe el va haver de destituir.

—El llibre porta per subtítol 'Una recerca sobre l'espiritualitat arcaica i la geografia sagrada'. Per què?

—De les bruixes, allò que més me n'interessa i em captiva és l'aspecte espiritual. És molt interessant com es preparaven per a vols de l'ànima, per a les visions transcendents, estar en contacte amb el més enllà...

—Amb la persecució i la consegüent mort de moltes es van perdre molts coneixements?

—Molt, i per mi els més importants són els que fan referència a la mística, l'ànima i les formes arcaiques d'espiritualitat. També es van perdre tots els coneixements de la natura: per a què serveix cada planta, quina fa dormir, quina sutura millor una ferida... En alguns casos, aquests coneixements han estat preservats a través de les trementinaires: dones que anaven pels pobles venent ungüents, plantes i herbes per a fer infusions. No eren bruixes, però van donar continuïtat aquesta tasca.

—En el llibre dieu que la persecució de les bruixes podria tenir una raó política.

—Sí perquè només hi ha certificats d'ajusticiaments contra les bruixes a Aragó, Catalunya i el País Basc. Això demostra d'una manera diàfana que hi havia algun contingut polític en la persecució. Seria interessant de fer un estudi polític de la bruixeria vinculat amb la persecució ideològica. Molts autors ho han apuntat i ho han deixat a l'aire, però ningú no n'ha conclòs res.

—Joan Amades ja havia definit les sardanes com un dels entreteniments 'predilectes en les reunions de bruixes'.

—Amades és un antropòleg, folklorista i historiador excepcional. Gràcies a ell tenim un recull de tot el nostre folklore i si no hagués estat per ell, la nostra història seria coixa, guerxa i geperuda.

—Cal reivindicar més la seva figura?

—Del tot. Sense Amades no hi hauria porta al coneixement profund de la vida quotidiana, de les llegendes, de les supersticions i de tot allò que no era escrit. La història és alguna cosa més que relats grandiloqüents. Si no, només parlariem de reis, polítics i ministres. La història també la fan les mestresses de casa, els pagesos, les danses populars...

—Us agrada de reivindicar el folklore i la cultura popular com a part de la història.

—Sí perquè tot forma part de la mateixa realitat, tot és història. Intento trencar amb la dissecció que en fa el món acadèmic. Tant és història unes dones que es troben per ballar com un home que seu en un tron i presideix unes corts.

—Com ha rebut el llibre la comunitat d'historiadors de la cultura popular catalana?

—De moment només he sabut el parer d'en Jan Grau Martí. Li ha semblat un compendi de coneixement i saviesa fantàstic. Ell és un continuador de la tasca d'en Joan Amades, i la seva opinió m'entusiasma.

Heus ací el video de la presentació del llibre al Centre Cívic Sagrada Família, de Barcelona:

Article original de Vilaweb aparegut el 22 d'abril del 2015